

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија” бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11), како и врз основа на член 30 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија” бр. 103/08, 33/10, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13, 41/14 и 116/14) министерот за образование и наука ја утврди Наставната програма по македонски јазик за VIII одделение на деветгодишното основно образование за учениците со мултихендикеп, аутизам и пречки во психичкиот развој во посебните училишта и посебните паралелки во основните училишта.

АДАПТИРАНА НАСТАВНА ПРОГРАМА ЗА
УЧЕНИЦИТЕ СО МУЛТИХЕНДИКЕП, АУТИЗАМ И
ПРЕЧКИ ВО ПСИХИЧКИОТ РАЗВОЈ

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК

VIII ОДДЕЛЕНИЕ

Скопје, август 2014

ДЕВЕТГОДИШНО ОСНОВНО
ОБРАЗОВАНИЕ

1. ВОВЕД

Наставата по македонски јазик на учениците им овозможува да развиваат интерес за запознавање и применување на македонскиот јазик како средство за комуникација, за учење, за уметничко изразување во средината во која растат и живеат. Преку наставата по македонски јазик се развиваат способностите за слушање, читање, пишување, усно и писмено изразување, сфаќање, доживување и толкување како на јазикот така и на литературните текстови.

Овој наставен предмет создава основа за стекнување знаења и од други наставни предмети затоа што преку практиката на воспитно-образовната работа по овој предмет се оперира со интегрално поврзаните процеси: мислење-говор-читање со разбирање. Со примена на интегрално поврзаните процеси во наставата по предметот македонски јазик учениците стекнуваат способности да ги користат содржините од останатите наставни предмети кои ги изучуваат.

Учениците преку оваа настава ќе се запознаат со структурата и системот на македонскиот стандарден јазик и на сите нивоа ќе ја усвојуваат и ќе ја применуваат стандарднојазичната норма (фонетско-фонолошка, морфолошка, синтаксичка, лексичка, правописна и ортоепска).

Според наставниот план за предметот македонски јазик во VIII одделение се планирани по 4 часа неделно, односно 144 наставни часа годишно.

Наставниот предмет македонски јазик во наставниот план има статус на задолжителен наставен предмет.

2. ЦЕЛИ НА РАЗВОЈНИОТ ПЕРИОД ОД IV ДО IX ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката да:

- се оспособи за усно и писмено изразување;
- го збогати својот речник;
- усвои поими, содржини и правила од граматиката, правоорот и правописот на македонскиот литературен јазик;
- ја запознае функцијата на зборовите и нивната примена во усното и писменото изразување;
- се поттикнува да чита и анализира текстови од уметничка и народна литература соодветна на возраста;
- препознае книжевни дела соодветно на возраста применувајќи ги основните теоретски поими (строфа, стих, рима, лик, дејство);
- препознае разни форми на писмено изразување (креативни текстови; текстови за практична намена);
- се поттикне да користи книги и друг вид литература од библиотеките и од други извори;
- се запознае со литературни, сценски, филмски и друг вид медиумски остварувања;
- комуницира на македонски јазик во конкретен контекст и користи литература напишана на македонски јазик;
- се запознае со историските, културните и литературните достигнувања на македонскиот народ;
- се оспособи за продолжување на образованието.

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ЗА VIII ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката да:

- се оспособи за правопис и правоговор на согласите и самогласките;
- разликува зборови и категории кај видовите зборови;
- го проширува знаењето за видовите зборови: именки, придавки, глаголи;
- усвојува поими и правила од граматиката, правописот и правоворот на македонскиот стандарден јазик;
- користи правилен ред на зборовите во реченицата;
- се оспособува за пишување текст;
- користи граматички и правописни норми при читањето и пишувањето;
- го збогатува речникот со нови зборови;
- развива чувство на припадност кон својата и почит кон другите култури;
- се оспособи за усно и писмено раскажување и прераскажување текст;
- следи информација од различни медиуми и да пренесува кратки информации;
- може вербално да репродуцира зборови и едноставни јазични искази;
- се оспособи да применува ИКТ во наставата;
- се здобие со основни информации од театарската и филмската уметност;
- ја коригира и усовршува артикулацијата на гласовите во македонскиот јазик (во зборови и реченици).

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ ЈАЗИК			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - се запознае со поимот акцентска целост; - се поттикнува на правилно обележување на акцентските целости; - добие претстава за правилното акцентирање; - ги препознае граматичките категории кај глаголите – категорија време; - се оспособи да го препознава глаголот во форми кои означуваат дејства кои се случуваат во моментот на зборувањето, пред или по моментот на зборувањето; - да ги препознава простите и сложените глаголски форми; - препознава форми на сегашно време; 	<p>Акцент</p> <p>Глаголи Грамматички категории</p> <p>Глаголски форми</p> <p>Прости и сложени глаголски форми: Сегашно време</p> <p>Минато определено свршено/несвршено Идно време</p>	<p>Читање говор од уста</p> <p>Дактилологија</p> <p>Акцент</p> <p>Глаголи Грамматички категории кај глаголите</p>	<p>Со помош на наставникот се чита текст во кој има двосложни и тросложни зборови. Учениците го обележуваат акцентот кај зборовите. Истовремено, се поттикнуваат и за обележување акцентска целост. Вежби со правилен изговор.</p> <p>Користење на ИКТ - учење нови зборови од интернет статија.</p> <p>Вежби со правоговор. Вежби со препознавање на глаголите во реченицата. Вежби со препознавање и трансформација на глаголите во сегашност, минатост и идност. Практични примери. Вежби со препознавање на прилозите во реченицата. Пр: Книгата ја ставив на масата. Кате живее горе, а Маја долу. Вчера купив три нови маици. Утре ќе одиме на кино. Вежби со препознавање на сврзниците. Работа во парови: Учениците добиваат текст во кој нема</p>

<p>-препознава форми на минато определено време; -препознава форми на идно време;</p> <p>- да ги препознава прилозите во реченицата; - да ги разликува прилозите за време, место, начин и количество; - да ги препознава предлозите во реченицата; - да ги препознава сврзниците во реченицата; - да го препознава атрибутот како второстепен реченичен член во реченицата; - да се поттикнуваат на пронаоѓање на прирокот/прироците во реченицата; - да се запознае со сложената реченица; - да се запознае со независно сложените реченици (составни, спротивни, разделни, исклучни и заклучни) - да се запознае со лексичкото значење на зборовите - да се запознае со дијалектизми, интернационализми, турцизми - да се поттикнува на правопис и</p>	<p>Прилози Предлози Сврзници Атрибут (потсетување) Сложена реченица Независносложени Лексичко значење на зборовите Правопис и правоговор</p>	<p>Прилози Предлози Сврзници Атрибут Сложена реченица Независносложени на реченица Составни Спротивни Разделни Исклучни заклучни Домашна наспрема странска лексика Дијалектизми Интернационализми Турцизми</p>	<p>сврзници. Ги добиваат и сврзниците кои треба да ги искористат(пр. Во, на со, зад, до). Го надополнуваат текстот со правилно распоредување на сврзниците. Вежби со препознавање на атрибутот во реченицата. Пр.Скопје,, е многу убав град. Работа во парови: едните го бараат речениците со еден, а другите со два и повеќе природи. Вежби со препознавање на независно-сложените реченици. Вежби со правилно препознавање на речениците преку меѓусебна проверка. Вежби со примери во кои се користат дијалектизми, интернационализми, турцизми. Од избрани текстови пронаоѓаат зборови од домашната и странската лексика и го толкуваат нивното значење. Вежби со правилно изразување и пишување. Корекција на говорот. Аудио вежби</p>
--	---	--	---

правоговор			
------------	--	--	--

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ ЛИТЕРАТУРА			
Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - се запознае со лирските песни (видови); -се запознае со елегии; - се запознае со лирско-епските песни (видови); -се запознае со балади и романи; - се оспособи за препознавање стилски фигури; - се поттикне за создавање уметничка творба; - се запознае со основните карактеристики на романот; -се запознае со основните карактеристики на расказот; -се запознае со карактеристиките на драмскиот вид трагедија наспрема драмскиот вид комедија; -се оспособи за определување мотив, тема, идеја во даден 	<ul style="list-style-type: none"> Лирски песни Лирско епски песни Балади и романи Стилски фигури Роман(настан, време, место, ликови) Расказ (настан, време, место, ликови) Драма 	<ul style="list-style-type: none"> Социјални песни Елегии Балади романси Рефрен Градација Компарација Роман Расказ Драмски текст 	<p>Аудио и видео интерпретации на лирски песни</p> <p>Вежби со препознавање на лирскиот вид.(прашања: во кој дел од песната се согледуваат елементите на лирика, а во кој дел на епика).</p> <p>Интерпретативно читање со стимулации и ритмички вежби.</p> <p>Вежби со препознавање стилски фигури. Интерпретативно читање со акцент на стилските фигури.</p> <p>Работа во групи: создавање стихови со стилски изразни средства.</p> <p>Во училишната библиотека се запознаваат со повеќе романи.</p> <p>Истовремено пронаоѓаат и збирки со раскази. Дискусија за настаните, времето и местото на нивното случување. Ликовите во нарацијата.</p> <p>Вежби за правилно усно и писмено изразување.</p> <p>Вежби со определување на драмскиот вид: трагедија/комедија. Учениците со</p>

ТЕКСТ.			<p>помош читаат куси драмски текстови од двата вида и препознаваат кој текст е трагедија, а кој комедија. Корелација со ликовно образование (цртање тажни наспрема весели ликови) Читање по улоги.</p> <p>Посета на театарска претстава. Видео записи на драмски творби. Разговор за нејзиниот вид. Вежби за определување мотив, тема и идеја. Разговор за различни мотиви (споредбено) од неколку работени текста.</p>
--------	--	--	--

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ ИЗРАЗУВАЊЕ И ТВОРЕЊЕ

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученико/ученичката да:</p> <ul style="list-style-type: none"> - се оспособи за самостојно пишување; - се оспособи за правилно усно и писмено прераскажување; - се оспособи за правилно опишување на лица, предмети, настани; - се оспособи за правилно изразување; - да се запознае со правилата на пишување молба, жалба, пријава. 	<p>Писмено изразување</p>	<p>Опишување Молба Жалба Пријава</p>	<p>Вежби за водење импровизирани разговори во различни животни ситуации (во автобус, во продавница итн. Вежби: именување лица, животни, предмети, објекти, одредени состојби по дадени слики. Вежби со опис на нешто ним блиско. Вежби - прашања-одговори. Вежби: за опишување и пишување.Пр. на учениците им се дава подготвен текст(урнек) во кој ќе дополнуваат. Согласно добиените насоки за пишување, учениците индивидуално изработуваат вежби. Говорни вежби.</p>

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ МЕДИУМСКА КУЛТУРА

Цели	Содржини	Поими	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката да: -да го препознава филмот -да се запознае со филмската идеја -да се запознае со сценариото за филмот - да ги пронаоѓа главните и споредните актери во филмот</p>	<p>Филм Филмска идеја Сценарио Главни и споредни актери во филмот</p>	<p>Сценарио Главни и споредни ликови</p>	<p>Филмови-следење исечоци. Вежби: разговор за некој гледан филм. Анализа на дејството. Пронаоѓање главни и споредни ликови. Посета на кино претстава. Разговор за гледаниот филм (време, дејство, ликови).</p>

5. КАРАКТЕРИСТИКИ НА УЧЕНИЦИТЕ СО МУЛТИХЕНДИКЕП

Карактеристичните „одлики“ на учениците со мултихендикеп имаат импликации во повеќе области. Имено, учениците со мултихендикеп имаат „сиромашна“ меморија, површно, лабилно и краткотрајно внимание, ограничено логичко расудување, дефицитно сознание за себе и за окружувањето, ограничени способности за дискриминација и исклучително редуцирана способност за имагинација и апстракција.

Кај ученикот со мултихендикеп примарни се сериозните пречки во психичкиот развој, но овие ученици, исто така, може да имаат редукција на слухот и/или видот и симптоми на аутизам. Повеќето од нив се потполно зависни од околината, односно потребен им е постојан надзор.

Заради успешно одговарање на сите специфични индивидуални потреби на учениците со мултихендикеп, како и заради специфичниот стил на учење, наставникот треба да планира различни типови наставни часови (часови за обработка на наставните содржини, часови за увежбување, за повторување и часови за проверување на нивото на усвоеност на наставните содржини).

Пред да се започне со обработка на нова содржина, треба да се искористи предзнаењето на ученикот, односно да се појде од веќе познатото како вовед во новите содржини. Бидејќи учениците имаат скромни искуства и предзнаења, наставникот пред да започне со обработката на новите наставни содржини треба да планира и реализира набљудувања и/или посети со цел стекнување и проширување на нивните конкретни искуства и предзнаења. За да им овозможи на учениците постапно усвојување на содржините, новото градиво треба да го изложува етапно. При објаснувањето на новите поими треба да планира доволно време и да користи повеќе соодветни средства и помагала за успешно приближување на новиот поим на ученикот. Наставникот треба да користи конкретни предмети и/или нивни модели, внимателни избрани слики, цртежи, илустрации, филмови и сл. При усвојување на нов поим (доколку се усвојува со сите ученици) го запишува на училишната табла и/или на индивидуална плоча, картон или соодветно парче хартија (доколку новиот поим се однесува на конкретен ученик). Доколку е потребно наставникот користи синоними на поими познати на ученикот. Дополнителните објаснувања треба да бидат концизни и прецизни. Наставникот не треба да воведува нови поими доколку претходните не се потполно усвоени. Наставникот не треба да дозволи да се „натрупуваат“ нови поими, затоа што вниманието на ученикот флукутира и тој таа постепено губи интерес активно да партиципира на часот.

Кај репродуктивното повторување во наставните содржини треба да се внесуваат одредени смислени промени. Тоа е интересно за учениците, бидејќи со промените се избегнува монотонијата, а е поефикасно за ученикот затоа што придонесува за потполно остварување на функционалните цели на наставата. Токму тие промени создаваат дополнителни напори и проблеми за овие ученици. Тоа е етапа на усвојување на знаењата кога се оперира со факти, кога се работи на генерализации, за апстракции и разбирање на поставените задачи. Тоа од учениците бара активно творечко решавање, прикажување на постигнатите резултати а, за сето тоа е потребен

развиен говор и добри аудитивни способности (компетенции кои овие ученици или не ги поседуваат или не се на задоволително ниво).

Развојот на говорот и слушањето е перманентен процес, кој трае во сите етапи од основното образование. За да можат учениците да ги развиваат творечките способности, треба да ги разбираат наставните содржини. Заради тешкотиите во разбирањето на многу изрази, факти, апстракции и генерализации, треба да се организираат и говорни и слушни вежби. Во случаите со слаби говорни способности, тешко може да се постигне учениците самостојно да произнесуваат претструктурирани содржини. Заради тоа, овие ученици во фронталниот начин на работа тешко можат да ги изразат сопствените вистински потенцијални интелектуални творечки способности, како што се досетливоста, проникливоста, оригиналноста и неконвенционалноста.

При усното проверување на нивото на постигања, наставникот треба да поставува прилагодени, соодветни, јасни, разбирливи прашања - задачи (по потреба да се користи со дополнителни прашања, особено кога сака да ги провери способностите на мислењето на ученикот и евентуално формализмот во неговото знаење). Во таквиот начин на проверување субјективниот фактор наставник може да има голема улога и во постигањето на адекватниот однос кон ученикот и во создавање на пријатна клима (со стрпливост и разбирање), како и при вреднувањето на нивото на постигањата на ученикот.

Писменото проверување овозможува проверка на познавањето на содржината, способноста за мислење и писмено изразување. За да биде сигурен дека ученикот правилно го разбира усмениот налог, истиот го запишува на училишната табла, наставното ливче и сл. Заради збогатување на речникот секојдневно треба да се води слободен разговор инициран од конкретни случувања или импровизирани ситуации.

При реализирањето на воспитно - образовниот процес со учениците со мултихендикеп кои имаат оштетен слух треба да се оперира со богато илустриран материјал. Добро избраната слика, цртеж, илустрација кај ученикот може да го обезбеди она што сакаме ученикот интелектуално да го сфати, логички да го обработи и притоа да сака да се изрази употребувајќи говор.

Развојот и учењето на учениците со мултихендикеп кои имаат оштетен вид се одвива според истите законитости на развојот како и кај учениците што гледаат, но постојат разлики и варијации кои се однесуваат главно на брзината и темпото на нивниот развој. Темпото на стекнување одредени вештини и знаења кај нив е побавен, а варирањето во брзината на развојот е поголема отколку кај учениците кои немаат проблеми со видот. Воопшто, кај слепите ученици потребно е постојано зборување, усно обраќање, објаснување, разговор, проверка на разбраното по пат на прашања.

Учениците со мултихендикеп со симптоми на аутизам манифестираат доцнења во развојот на говорот и јазикот. Кај нив поголеми се предизвиците на полето на социјалната комуникација и интеракција. Тие, исто така, може да имаат проблеми со започнување и/или спонтано одвивање на конверзацијата. Многу често, учениците со аутизам обраќањето на наставникот го разбираат како тој да им се обраќа на другите, а не токму нему/нејзе. Тие може да реагираат и/или да одговараат на одредени информации и налози на многу невообичаени, несоодветни, специфични и уникатни начини. Карактеристично за некои од нив е дека без некоја причина во одредени ситуации

реагираат агресивно и автоагресивно, што може да резултира со сериозни повредувања. Карактеристика за нив е што тие често инсистираат на едноличност, монотоност и стереотипност во однесувањето и окружувањето. Многу често пружаат отпор на воведувањето промени од кава било природа. Учениците се соочуваат со тешкотии во искажувањето на сопствените потреби, желби, намери и сл. Специфика на нивното однесување, исто така, претставува постојано повторување на одредени зборови и фрази (ехолалија), како и постојано повторување на одредени движење (ехопраксија).

6. КАРАКТЕРИСТИКИ НА УЧЕНИЦИТЕ СО АУТИЗАМ

Учениците со аутизам манифестираат доцнења во развојот на говорот и јазикот. Кај нив поголеми се предизвиците на полето на социјалната комуникација и интеракција (имаат проблеми со започнување и/или спонтано одвивање на конверзацијата). Тие може да реагираат и/или да одговараат на одредени информации и налози на многу невообичаени, несоодветни, специфични начини. Карактеристично за некои од нив е дека без некоја причина во одредени ситуации реагираат агресивно и автоагресивно.

Карактеристика за нив е што многу често инсистираат на едноличност, монотоност и стереотипност во однесувањето. Многу често пружаат отпор на воведувањето на евентуални промени од кава било природа. Учениците се соочуваат со тешкотии во искажувањето на сопствените потреби, желби, намери и сл. Специфика на нивното однесување, исто така, претставува постојано повторување на одредени зборови и фрази (ехолалија), како и повторување на одредени движење (ехопраксија). Тие претпочитаат да бидат сами, но и кога во нивното окружување има други лица се однесуваат резервирано (повлечено). Кај нив се јавуваат сериозни проблеми кога треба да се дружат со други лица (иако се присутни во иста просторија со нив тие се однесуваат како да не ги забележуваат, како да се потполно сами во просторијата). Манифестацијата на лошо расположение, настапите на лутина и гнев без видливи причини се, исто така, карактеристични за учениците со аутизам.

Ученикот со аутизам не сака близок контакт. Воопшто, нечија близина, особено на лица кои не ги познава или не ги прифаќа делуваат вознемирувачки и скоро секогаш се проследени со специфични манифестации. Тие малку или воопшто не воспоставуваат контакт со очите со соговорникот или останатите присутни во окружувањето. Голем број од овие ученици опсесивно се врзуваат за одреден предмет, кој може постојано да им е во рацете.

Многу специфично се однесуваат при манифестирање на болката. Така на пример, тие манифестираат хипер или хипо- сензитивност на болка без видливи причини за таков вид реакција. Тие немаат или не манифестираат чувство за опасност дури и во моменти кога постои сериозна опасност.

Изразената хипо или хиперактивност е, исто така, нивна карактеристика. Најголем број од нив имаат развиена фина моторика. Во одредени ситуации се однесуваат како да се глуви и покрај тоа што аудиограмите не покажуваат редукција на слухот. Генерално, проблемите во воспоставувањето на вербалната и невербалната комуникација и социјалните односи воопшто претставуваат голема бариера и тешкотија. Кога говориме за вниманието, велиме дека

нивното внимание е лабилно и краткотрајно, што, секако, претставува проблем кој го отежнува воспоставувањето на контактите.

Овие ученици најчесто се насочени кон сопствените потреби. Тие се обидуваат на себе својствен начин да ги реализираат сопствените потреби, притоа користејќи ја невербалната комуникација.

Многу често се забележува моторен немир кој се манифестира на за нив својствен начин изразен преку различни видови стереотипни движења (трчање во круг, постојано вртење околу сопствената оска, лулање на телото, плескање со рацете, повторување на зборови). На овие манифестации треба да се гледа како на секундарни симптоми на нивната специфична состојба. Главниот проблем треба да се лоцира во сферата на разбирањето и користењето на реципрочните интеракции. Претходно наведените манифестации во однесувањето не треба да значат дека тие не се нежни, или дека воопшто не можат да воспостават комуникација со останатите и /или дека доцнат во развојот на социјалните вештини.

Имено, тие имаат потешкотии со различните интеракции (давање и земање во вистинска смисла на зборот, како стил и форма на комуникација со другите). Природата на проблемите и потешкотиите се забележува и во интерактивните игри со врсниците. При обидите за воспоставување каков било вид комуникација тие не реагираат воопшто или реагираат несоодветно на одредена ситуација. Карактеристично за нив е дека се „вклучуваат во светот“ само тогаш кога нешто им е потребно. Затоа, треба да се искористи секој таков момент затоа што во тој момент го забележуваат соговорникот со што се отвора можност за комуникација.

Тие манифестираат огромен распон на вниманието за повеќе видови активности. Може истовремено да бидат заинтригирани со повеќе различни активности, но, исто така, може да поминат долг временски период фокусирани на една многу едноставна активност.

Се случува спонтано или доколку се поттикнати да се вклучат во заедничка активност со другите ученици. и покрај тоа што се физички присутни во просторијата да не учествуваат активно, или пак воопшто да не воспоставуваат комуникација.

Кај овие ученици се јавуваат проблеми во извршување на задачите. Кај нив се случуваат епизоди на плачење или смеање без за тоа да постојат видливи причини.

Нивниот говор е сиромашен, монотон и често звучи како ехо(одек). Доколку одговорот на поставеното прашање тоа го прават на специфичен начин.

Карактеристично за овие ученици е што не прифаќаат и несоодветно одговараат на одредени стандардни методи на учење и поучување. Овие ученици најдобро напредуваат во „педагошки амбиент“ кој е добро структуриран согласно нивните потреби. Покрај амбиентот, треба да му се понудат соодветни индивидуализирани програми со јасно дефинирани цели кои може да се модифицираат во зависност од неговите потреби и способности. Заради хетерогеноста на причините и манифестациите за овие ученици не постои пристап или систем кој би бил универзално ефикасен и добар за сите.

При изработката на индивидуалниот образовен план наставникот (во соработка со родителите) треба да се концентрира на оние области во кои врз основа на комплексната проценка ученикот успешно ќе ги реализира

поставените цели. Акцентот при планирањето треба да биде на адекватното образование за секој ученик при што ќе се обезбеди оптимално развивање на вештините во сферата на социјалната партиципација и интеракција. Една од главните цели на наставникот треба да биде успешно вклучување и подобро прифаќање на секој ученик од околината што е од пресудно значење за нив.

Важни предуслови за вклучување на учениците со аутизам во воспитно-образовниот процес и успешно реализирање на истиот се: да им се обезбеди чувство на сигурност, чувство на доверба во наставникот, да им се обезбеди востановена шема во дневните активности, временска и просторна предвидливост и информираност за текот на планираните дневни активности; да им се обезбедат соодветни и едноставни вербални, акустички и визуелни информации, како и да се практикува активно и директивно воспоставување на комуникација со различни субјекти (со различна динамика и квалитет, а задачите (налозите) и нивната реализација да бидат планирани како куси, суцесивни и едноставни чекори.

7. КАРАКТЕРСТИКИ НА УЧЕНИЦИТЕ СО ПРЕЧКИ ВО ПСИХИЧКИОТ РАЗВОЈ

Развојот на учениците со пречки во психичкиот развој ги следи законитостите на развојот карактеристични за севкупната популација. Нивните физиолошки, социјални и емоционални потреби се како и на останатите врстници. Спецификите се јавуваат во темпото на развојот, кој најчесто е забавен. Времетраењето и карактеристиките на секоја од развојните фази е специфична за секој ученик.

Кај учениците со пречки во психичкиот развој се аспектирани степенот на интелигенција, квалитетот на перцепцијата, способностите за анализа и синтеза, мислењето, памтењето, вербалните способности, мотивацијата, како и моторните и социјалните компетенции. Овие ученици се со сиромашен речник, недоволниот лексички фонд не им дозволува адекватно да ги изразат своите мисли и истовремено му го отежнува разбирањето на искажаното од страна на соговорникот. Во говорните ситуации често употребуваат многу воопштени, нејасни, неопределени и несоодветни зборови (исказите не се прецизни или воопшто не се соодветни за предметите за кои говорат).

Тешкотии во ориентацијата во просторот претставува голем проблем при развивање на способностите за читање, пишување и извршувањето на математичките задачи. Тешкотиите при памтењето доаѓаат до израз во спориот процес на памтење и отсуството на примена на техниките на запамтување. Некои истражувања покажуваат дека и овие ученици можат да бидат успешни, доколку се исполнат одредени предуслови. Секоја нова содржина треба максимално да биде прилагодена на способностите на ученикот, адекватно дозирана со примена на соодветни и за ученикот интересни наставни средства. Неопходно е повеќе пати да се повторува на нови примери, со нови наставни средства и дидактички материјал. Дури на добро разбрана и усвоена содржина може да се градат нови педагошки барања. Се препорачува изготвување индивидуализирани наставни ливчиња за повторување, утврдување и увежбување на одредени содржини. На краткотрајното задржување на вниманието на некоја содржина (флукутирачко внимание), може да се влијае преку одредени методски постапки (развивање интерес на содржината

кој вклучува едноставни и одредени задачи-налози, разбирливост на градивото кое му се презентира на ученикот, примена на таков дидактички материјал кој е интересен, различен и не е оптоварен со непотребни детали.

Подрачјето на перцептивниот развој вклучува низа компоненти како основа за успешно учење. Особено се значајни оние кои се одговорни за аудитивната, визуелната, тактилната и кинестетичката перцепција т.е интерпретацијата на околината од страна на ученикот на споменатите подрачја. Додека во перципирањето секогаш е присутна сензорната дразба на тоа што ќе перципираме влијае состојбата во која се наоѓаме, претходното искуство кое го поседуваме, па според тоа перципирањето не претставува само пасивно регистрирање на дразбите кои делуваат на нашите осетни органи. Предуслов е инатакното сензорно функционирање. Испитувањата покажуваат дека освен тешкотиите во перципирањето во едно осетно подрачје, кај нив може да се јават тешкотии во интеграцијата на информациите од повеќе сензорни подрачја, како и тешкотијата во селективната детекција кои се однесуваат на перцепциите на релевантните карактеристики на дразбата.

Овие ученици најчесто учат по пат на имитации, затоа наставникот треба да биде во улога на модел кој учениците ќе го имитираат.

Учењето нови содржини треба да претставува надградување врз претходното знаење (секојдневните искуства) на учениците. Во таков педагошки дијалог учениците можат да ги покажат сопствените знаења и вештини и активно да партиципираат во текот на часот. Преку педагошкиот дијалог наставникот формира јасна претстава за нивото на усвоеност на одредени содржини и вештини.

При планирањето наставникот треба да го почитува принципот на функционално учење, наученото на часот да биде практично применливо во секојдневното живеење. Тоа ќе биде дополнителен мотив за учениците побрзо и поуспешно да учат. Учениците ќе бидат мотивирани, а интересот за учење ќе биде голем доколку наставната содржина е презентирана во вид на приказна, со стил близок и разбирлив за учениците. Треба да се избегнува оптоварување со фактографски податоци кои се речиси неупотребливи за оваа популација. Учениците треба да се постојано ангажирани, и, истовремено задоволни, а наставникот дискретно треба да ги има сите во фокус и, секако, да се обидува да одговори на нивните специфични потреби и афинитети.

8. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставната програма по предметот македонски јазик овозможува интегрирано планирање со наставата по предметите: ликовно образование, музичко образование и физичко и здравствено образование. Во севкупното планирање на содржините на наставниот предмет македонски јазик треба да се вклучуваат и планирања кои се поврзани со вреднување на постигањата на учениците за време на реализацијата на наставната програма и на крај од определени образовни периоди. Тоа подразбира дека вреднувањето треба да е дел и од дневните, тематските и од глобалните планирања на наставниот процес.

Планирањето на наставата по македонски јазик треба да биде во координација со наставниот план и програмата за овој предмет и да ги опфаќа програмските содржини на сите образовно-воспитни подрачја. При одредувањето на бројот на часовите за предметните подрачја треба да се имаат предвид индивидуалните способности на учениците, како и специфичностите на условите за изведување на оваа настава во училиштето. Во планирањето на наставната програма треба да се води сметка за различното тежинско ниво на програмските содржини во рамките на програмата што се извлекува од поставеноста на целите што треба да е основа на планирањето на наставниот процес. Во планирањето, исто така, како појдовна основа треба да е и поставеноста на наставната содржина, потребниот временски рок за реализација на истата, како и нивото на постигања на поставените цели. Сепак, се препорачува да нема впечатливо големи временски отстапки за содржинската реализација.

Фондот на часови по наставниот предмет изнесува 144 часа годишно, 4 часа неделно.

Наставни средства:

- учебник избран на ниво на училиштето за соодветниот предмет, одобрен од страна на министерот;
- енциклопедии, речници и сл.;
- Интернет, образовни софтвери;
- списанија;
- визуелни средства и други средства, ДВД-плеер и др.;
- други извори на учење во непосредната околина: споменици на културата, музеи, домови на културата, библиотеки, медиотеки, кина, театри, национални паркови итн.

9. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

ДИЈАГНОСТИЧКО ПРОВЕРУВАЊЕ И ОЦЕНУВАЊЕ

На почетокот на учебната година наставникот врши дијагностичко проверување на предзнаењата на учениците со цел да се запознае со знаењата кои ги имаат учениците и истото да го искоисти во функција на квалитетното планирање и реализирање на идните активности. Дијагностичкото проверување наставникот може да го реализира со примена на повеќе инструменти како што се: усни прашања подготвени од наставникот, усни прашања подготвени од учениците, пишување кратки состави, разговор.

Добиените одговори се слика на ученичките предзнаења во најширока смисла на зборот и претставуваат основа за планирањата за реализација на наставната програма и процесот на оценување во текот на наставната

година.

ФОРМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Во текот на наставата по македонски јазик во осмо одделение се препорачува формативно следење кое ќе овозможи формирање на објективни описи како повратна информација за постигањата на учениците во определен временски период. Формативното следење на постигањата на учениците наставникот може да го реализира со користење на соодветни методи и постапки:

- разговори наставник/ученик;
- презентации;
- вежби;
- домашни работи;
- портфолио-собирање на показатели (детски изработки, творби, искази и сл.) за секој ученик посебно.

Портфолиото треба во текот на целата година да им е достапно на родителите за да можат да придонесат во квалитетната реализација на наставата по македонски јазик

Портфолиото на ученикот со прочистени и селектирани податоци продолжува во наредното, повисоко одделение.

Добиените резултати од следењето на постигањата на учениците овозможуваат креирање на планираните усни и пишани повратни информации кои се наменети за учениците, за родителите и за самите наставници. На крајот од секое тримесечје, врз основа на сознанијата од формативното оценување, се реализира микросумативно оценување од чишто резултати се оформуваат тримесечните вреднувања за постигањата на учениците.

СУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

Врз основа на целокупните податоци добиени од следењето, проверката на постигањата на учениците во текот на реализацијата на Наставната програма наставникот ја констатира развојната состојба на секој ученик поединечно, во рамките на секое програмско подрачје.

Од формативните оценувања произлегува сумативната оценка. Наставникот раководејќи се од поставените нивоа на постигања во тек на определени временски периоди за секој ученик посебно на крајот на учебната година внесува соодветни нумерички оценки.

ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови за реализацијата се темели на Нормативот за простор за VIII одделение и за наставните средства за VIII одделение донесен од страна на министерот за образование и наука.

НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Наставата по македонски јазик во осмо одделение може да ја изведува лице кое завршило:

Филолошки (порано Филозофски факултет):

-студиска група за македонски јазик и македонска книжевност;

-студиска група за македонски јазик и книжевност;

-студиска група за македонска книжевност и јужнословенски книжевности(порано книжевности на народите на СФРЈ);

-студиска група за општа и компаративна книжевност - наставна насока,

-студиска група за општа и компаративна книжевност - друга насока, со здобиена соодветна педагошко-психолошка и методска подготовка на соодветен факултет;

-двопредметни студии по македонски јазик и англиски јазик, македонски и француски јазик, македонски јазик и германски јазик;

-покрај соодветна педагошко-психолошка и методска подготовка на соодветен факултет наставниот кадар треба да се здобие и со дополнителна дефектолошка дообразба на соодветен факултет;

- дипломиран дефектолог.

Доколку на објавениот оглас не конкурирало лице со стекнато образование од горенаведените студиски групи, настава може да изведува и лице кое завршило:

-македонски јазик како втор главен предмет-наставна насока.

Потпис и датум на утврдување на наставната програма

Адаптираната наставната програма по македонски јазик за VIII одделение на деветгодишното основно образование за учениците со мултихендикеп, аутизам и пречки во психичкиот развој во посебните училишта и посебните паралелки во основните училишта, врз основа на утврдената соодветна наставна програма за деветгодишно основно образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

Бр. 11-15625/1
30.09.2014 година

Министер

Abdilaqim Ademi

Изготвил: работна група, координатор м-р Марина Д. Ѓоргиевска, советник
Контролирал: Трајче Ѓорѓиевски, раководител на одделение
Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор

